
СТАНДАРТИ ЗА СИСТЕМИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ЗДРАВΟΣЛОВНИ И БЕЗОПАСНИ УСЛОВИЯ НА ТРУД

*Михаил МИХАЙЛОВ**

STANDARDS FOR OCCUPATIONAL HEALTH AND SAFETY MANAGEMENT SYSTEMS

Abstract: *Work-related deaths, occupational accidents and illnesses motivate professionals to create standards that not only adequately meet working conditions, but also become applicable practical guidance for ensuring safe and healthy working conditions. This paper analyzes the standards for occupational health and safety management systems.*

Key words: *BS OHSAS 18001:2007, ISO 9001:2015, OHSAS 18 001:2007, ISO 45001:2018*

УВОД

Стремежът към осигуряване на ефективно и устойчиво развитие на икономиката и грижата за човешките ресурси са немислими без осигуряване на безопасни и здравословни условия на труд. Свързаните с трудовата дейност смъртни случаи, професионални злополуки и болести мотивират специалистите да създадат такива стандарти, които не само адекватно да отговарят на условията на труд, но и да се превърнат в приложимо практическо ръководство за осигуряване на безопасни и здравословни условия на работа.

Цел на настоящата разработка е да се анализират стандартите за системите за управление на здравословни и безопасни условия на труд.

* Авторът е професор, доктор във Висшето училище по сигурност и икономика – Пловдив.

Британската институция по стандартизация (BSI) е първата организация за създаване на стандарти, основана в началото на миналото столетие. През 1996 г. BSI разработва първия стандарт за безопасни и здравословни условия на труд. През същата година BS 8800 е предложен на Международната организация по стандартизация (ISO), но е отхвърлен с мнозинство и не е разрешена сертификацията по него. Следва усилена интердисциплинарна работа и консултации, които целят създаването на общоприет инструмент, очертаващ Системите за здравословни и безопасни условия на труд. През 1999 г. е разработена спецификацията OHSAS 18001:1999, която се усъвършенства, и през 2007 г. е приет BS OHSAS 18001:2007 [1] като британски стандарт, възприемащ най-добрите клаузи от BS 8800 и OHSAS 18001:1999. Този стандарт определя изискванията към Системите за управление на здравословни и безопасни условия на труд (СУЗБУТ). В продължение на 10 години милиони организации по цял свят са сертифицирани по него. Според специалистите на Международната организация по стандартизация е необходимо неговото усъвършенстване и унифициране с други стандарти и през 2013 г. се взема решение за разработването на нов стандарт. Така през 2016 г. излиза първата редакция на стандарта ISO 45001: Системи за управление на здравето и безопасността при работа, който след корекции е публикуван на 12.03.2018 [2].

Стандартът следва приетата структура на AnnexSL, който определя новата структура на високо ниво и унифицира ISO стандартите (ISO 9001:2015 и ISO 14001:2015). Това прави ISO 45001:2018 приложим за Интегрирана система за управление във всяка организация.

Следвайки структурата на AnnexSL, ISO 45001:2018 започва с обекта и областта на приложение. Обхватът му има за цел да минимизира риска и да подобри условията на труд. Системата за управление на здравословни и безопасни условия на работа може да бъде ефективна при условие, че има възможност за предотвратяване на рисковите ситуации. Ако продуктите или услугите се предоставят посредством аутсорсинг, в стандарта се изисква да се упражни контрол на външните изпълнители по отношение на влиянието им върху нейната система за безопасност.

В усъвършенствания стандарт са застъпени нови изисквания. Преди реализирането на системата е задължително да се дефинира контекстът на организацията, който се определя след анализирането на макро- и микросредата ѝ. Външните обстоятелства, които

могат да повлияят върху условията на труд, са икономическата среда, пазарът, технологичните тенденции в бранша, социокултурните особености, законната уредба, взаимоотношенията с външни за фирмата институции, партньори и доставчици. Анализването на вътрешната среда се свързва с управленската структура, политиката, целите, стратегията, технологията, оборудването, условията на работа и взаимоотношенията между служителите в организацията. Дейностите на организацията и определянето на риска са специфични и са съобразени задължително с нейния контекст, който служи за база за изграждането на Система за управление на здравословни и безопасни условия на работа.

Лидер в управлението на безопасността е висшето ръководство, което трябва да консултира и мотивира за участие всички работници в организацията. Този процес е двустранен. От една страна, мениджърите свеждат информация до служителите си, а от друга – работниците след обсъждане отправят предложения към ръководството. Активното участие на всеки член от колектива допринася за подобряване на работната среда и за предприемане на коригиращи мерки.

Докато в стандарт OHSAS 18 001:2007 имаше изискване за „документи и записи“, то в новия стандарт ISO 45001:2018 се търси „документирана информация“, т.е. не е необходимо съхраняването на официални документи в книжен формат. В електронен вид трябва да се съхраняват: участие на работниците, оценяване на рисковете за здравето, управление на измененията, готовност за аварийни извънредни ситуации, коригиращи дейности, наблюдение, измерване, оценки и подобряване на Системата за управление на здравето и безопасността при работа.

ISO 45001:2018 е приложим за всяка организация независимо от големината и естеството ѝ на дейност. Стандартът не е правно обвързващ документ, но при условие, че всяка фирма е длъжна да спазва изискванията на Кодекса на труда – чл. 275 (1), и Закона за здравословни и безопасни условия на труд (ДВ, бр. 124/1997; изм. бр. 27/2014), то той служи като практическо ръководство. Внедряването и сертифицирането на Системата за управление на здравословни и безопасни условия на работа дава възможност на организацията на подобри условията на труд. Това, освен позитиви за здравето на най-ценния капитал за всяка фирма – работниците, дава и редица положителни икономически ползи: намаляване на разходите от производствени инциденти, отпуски по болест, спа-

дане на отсъствията и текучеството на персонала и увеличаване на производителността.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Здравословните и безопасни условия на труд са не само нормативни изисквания. Те са фактор за висока производителност и затова са неразделна част от управленската политика на всяка бизнес организация.

Литература

1. **BS** OHSAS 18001:2007. [online]. https://www.bds-bg.org/bg/pages/page_516.html.
2. **ISO** 45001:2018. [online]. <https://www.nqa.com/bg-bg/certification/standards/iso-45001>.